

Na osnovu čl. 21. i 79. stav 2. Zakona o šumama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/02), federalni ministar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo, donosi

P R A V I L N I K **O ELEMENTIMA ZA IZRADU ŠUMSKOGOSPODARSKIH OSNOVA**

Član 1.

Šumskogospodarska osnova je osnovni zakonski okvir regulisanja gazdovanja šumama na principu potrajnosti proizvodnje i prihoda uz očuvanje i poboljšanje biodiverziteta i ostalih opštekorisnih funkcija šuma. Šumskogospodarska osnova se izrađuje za desetogodišnji period gazdovanja na nivou šumskogospodarskog područja kao cjeline, izuzetno se može izrađivati na nivou gospodarske jedinice.

Ukoliko se šumskogospodarska osnova izrađuje na nivou gospodarskih jedinica, tada dinamika izrade šumskogospodarskih osnova po gospodarskim jedinicama unutar jednog šumskogospodarskog područja ne može trajati duže od tri uzastopne godine. Kada se izrade sve šumskogospodarske osnove po gospodarskim jedinicama obavezno je napraviti sumarnu šumskogospodarsku osnovu za cijelo šumskogospodarsko područje.

Šumskogospodarska osnova za šume u državnoj svojini sadrži naročito: uvodni dio; stanje šuma u doba uređivanja; analizu i ocjena dosadašnjeg gospodarenja šumama; planove gospodarenja i razvoja šuma u skladu sa klasifikacijom šuma i šumskog zemljišta za naredni uređajni period; količinu i dinamiku sječa po vrstama drveća u krupnom drvetu i strukturu sortimenata; obim i vrstu šumsko-uzgojnih radova i radova na zaštiti šuma; površine za proširenu biološku reprodukciju šuma; mjere za održavanje i poboljšanje biodiverziteta i ostalih ekoloških i socijalnih funkcija šuma; investicije u izgradnju šumskih puteva, deminiranje i druga investiciona ulaganja; korištenje sekundarnih šumskih proizvoda i ekonomsko-finansijsku analizu gospodarenja šumama u narednom uređajnom periodu. Sastavni dio šumskogospodarske osnove su šumsko-gospodarske karte, uređajni elaborati i knjige evidencija izvršenih sječa i šumsko-uzgojnih radova.

Član 2.

Uvodni dio šumskogospodarske osnove sadrži:

- 1) razloge za izradu šumskogospodarske osnove;
- 2) osnovne karakteristike šumskogospodarskog područja (geografski položaj, istorijski podaci, opis granica, imovinsko-pravno stanje, prirodne, orografske, hidrografske, klimatske, geološke, pedološke, vegetacijske, miniranost, ugroženost šuma od biljnih bolesti, štetočina, emisije štetnih agenasa, šumskih požara i dr.);
- 3) posebna ograničenja u sistemu gazdovanja na dijelovima šumskogospodarskog područja od posebnog značaja (zaštićene šume i područja sa posebnom namjenom).
- 4) osnovne karakteristike metodike rada koje se koristi pri izradi šumskogospodarske osnove (formiranje gazdinskih klasa, prikupljanje i obrada podataka i izrada planova).

Član 3.

Stanje šuma se prikazuje po klasifikacionim i uređajnim jedinicama.

Klasifikacione jedinice su: gazdinske klase i kategorije šuma.

Uređajne jedinice su: šumskogospodarsko područje, gospodarske jedinice, područje kantona, područja opština, odjeljenja i odsjeci.

Prikaz stanja šuma sadrži i klasifikaciju stabala.

1. Klasifikacione jedinice

a) Gazdinske klase

Član 4.

Gazdinske klase u visokim šumama sa prirodnom obnovom formiraju se na osnovu provedenih, pedoloških i vegetacijskih kartiranja, izdavanja šumskih sastojina na osnovu tih kartiranja i njihovog svrstavanja u odgovarajuće proizvodne tipove šuma, na osnovu ekološko-proizvodnih i uzgojnih karakteristika tih sastojina.

Jedna gazdinska klasa obuhvata, po pravilu, šumske sastojine koje pripadaju jednom proizvodnom tipu šume. U slučajevima kada je proizvodni tip šume zastupljen sa manje od 2 % visokih šuma u šumsko-gospodarskom području, može se spojiti sa drugim srodnim proizvodnim tipom šume, odnosno gazdinskom klasom.

Član 5.

Pored kriterija iz člana 4. ovog pravilnika gazdinskih klasa visokih šuma sa prirodnom obnovom, kao poseban kriterij, uzima se stepen degradiranosti šume i zemljišta. Dijelovi šume u kojima se zbog velikog stepena degradiranosti ne može obezbijediti prirodna obnova, izdvajaju se na terenu, obilježavaju u posebne šumske sastojine i svrstavaju u degradirane visoke šume. To su dijelovi šume u kojima je stepen sklopa sastojine 0,4 ili manji za vrste drveća sjenke, odnosno 0,3 ili manji za vrste drveća svjetla, gdje je bonitet staništa peti ili četvrti, gdje je zemljište do te mjere zakorovljeno ili erodirano da nema gotovo nikakvih uslova za prirodno obnavljanje i gdje veličina tih dijelova šume iznosi preko 5 hektara.

Član 6.

U šumskim zasadima (kulturama) gazdinske klase se formiraju prema pripadnosti staništa (potencijalno stanje) odvojeno za četinare i lišćare. Šumski zasadi se smatraju prijelaznim stadijem ka trajnom (prirodnom) stadiju šume i poprimaju formu uže kategorije šume. Pri tome se obuhvataju šumski zasadi sa procijenjenom drvnom masom i šumski zasadi bez promijenjene drvene mase, koje su izdvojene i na kartama obilježene kao sastojine šumskih zasada. Ne obuhvataju se grupe šumskih zasada koji su podignuti u sastojinama visokih šuma sa prirodnom obnovom u cilju kompletiranja obnove.

Član 7.

U izdanačkim šumama koje će se prevoditi u visoke šume:

- a) pretežno mjerama njege;
- b) pretežno čistom sječom i pošumljavanjem gazdinske klase se formiraju na osnovu provedenih pedoloških i vegetacijskih kartiranja i drugih istraživanja.

U izdanačkim šumama:

- c) koje se neće prevoditi u visoke šume, gazdinske klase se formiraju na osnovu zastupljenosti vrsta drveća.

b) Kategorije šuma

Član 8.

Prema uzgojnom obliku (stanju sastojine), gazdinske klase se svrstavaju u sljedeće kategorije šuma: visoke šume sa prirodnom obnovom, degradirane visoke šume, šumski zasadi i izdanačke šume.

1. U visoke šume sa prirodnom obnovom spadaju:
  - a) bukove,
  - b) čiste i mješovite jele i smrče i mješovite jele, smrče i bukve,
  - c) čiste i mješovite bijelog i crnog bora,
  - d) hrastova (kitnjaka, lužnjaka, sladuna, cera) i
  - e) ostale visoke šume.
2. U degradirane visoke šume spadaju:
  - a) bukove,
  - b) čiste i mješovite jele i smrče i mješovite jele, smrče i bukve,
  - c) čiste i mješovite bijelog i crnog bora,
  - d) hrastova (kitnjaka, lužnjaka, sladuna, cera) i
  - e) ostale visoke šume.
3. U šumske zasade spadaju:
  - a) zasadi jele i smrče i jele, smrče i liščara.
  - b) zasadi bijelog i crnog bora i bijelog, crnog bora i liščara,
  - c) zasadi bukve,
  - d) zasadi hrastova (kitnjaka, lužnjaka, sladuna, cera) i
  - e) ostali šumski zasadi.
4. U izdanačke šume spadaju:
  - a) bukove,
  - b) hrastova (kitnjaka, lužnjaka, sladuna, cera),
  - c) mješovite bukve i hrastova i
  - d) ostale izdanačke šuma.

Član 9.

Goleti i neproduktivne površine svrstavaju se u sljedeće kategorije:

- a) goleti ispod gornje granice privredne šume (šibljaci i goleti podesne za pošumljavanje) i
- b) neproduktivne površine u šumarskom pogledu (minirane šume i šume nepodesne za gazdovanje, krš i goleti nepodesne za pošumljavanje, stalne šumske čistine, šumske komunikacije preko 3 metra širine, trase dalekovoda i ostale neproduktivne površine.

2. Klasifikacija stabala

Član 10.

Stabla se klasifikuju po vrstama drveća, debljini (debljinske klase), starosti (dobni razredi), kvalitetu, zdravstvenom stanju i stepenu oštećenosti.

Član 11.

U svim kategorijama šuma stabla se svrstavaju u sljedeće vrste drveća: jela, smrča, bijeli bor, crni bor, ostali četinari, bukva, hrastovi (kitnjak, lužnjak, sladun, cer), plemeniti liščari, vočkarice i ostali liščari, kao i u sljedeće klase: svi četinari zajedno, svi liščari zajedno i sve vrste drveća zajedno.

Član 12.

U visokim šumama sa prirodnom obnovom, degradiranim visokim šumama, i šumskim zasadima stabla se po debljini svrstavaju u sljedeće debljinske klase: 5-10, 11-20, 21-30, 31-50, 51-80, 81 > cm. Stabla tanja od 5 cm svrstavaju se u podmladak.

U izdanačkim šumama stabla se po debljini svrstavaju u iste debljinske klase kao u stavu 1. ovog člana, s tim što postoji još debljinska klasa 0-5 cm.

Stabla prsnog promjera 5,00 cm svrstavaju se u debljinsku klasu 5-10, od 10,00 cm u debljinsku klasu 11-20, a shodno istom i u ostale debljinske klase.

Član 13.

U visokim šumama sa prirodnom obnovom, degradiranim visokim šumama i šumskim zasadima stabla se po kvalitetu svrstavaju u uzgojno-tehničke i tehničke klase.

Za klasifikaciju stabala prema kvalitetu, u skladu sa stavom 1. ovog člana primjenjuju se kriteriji koji su sadržani u Tablicama taksacionih elemenata visokih i izdanačkih šuma u SRBiH, Šumarski fakultet, Sarajevo 1990.

3. Stanje šuma po klasifikacionim jedinicama

a) Zajedničke odredbe

Član 14.

U cilju prikazivanja stanja šuma po gazdinskim klasama, za svaku gazdinsku klasu izrađuje se spisak sastojina, po gospodarskim jedinicama, koje su svrstane u gazdinsku klasu i iskazuju površine dijelova gazdinske klase koji pripadaju pojedinim gospodarskim jedinicama kao i ukupna površina gazdinske klase.

Član 15.

U cilju prikazivanja stanja šuma po kategorijama šuma, za svaku kategoriju šume izrađuje se spisak gazdinskih klasa koje su svrstane u kategoriju šume i iskazuju površine gazdinskih klasa i ukupna površina kategorije šume.

Član 16.

Zaliha drveta, zapreminski prirast i drugi podaci o zapremini stabala, u svim kategorijama šuma, iskazuju se u kubnim metrima sveukupne drvene mase i mase krupnog drveta primjenom odgovarajućih tablica.

b) Visoke šume sa prirodnom obnovom

Član 17.

Prikaz stanja visokih šuma sa prirodnom obnovom, po gazdinskim klasama i kategorijama šuma, sadrži:

- 1) ukupnu površinu, prosječni bonitet staništa za glavne vrste drveća i prosječni stepen sklopa sastojina;
- 2) zalihi drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, u smislu čl. 11. i 12. ovog pravilnika;
- 3) procentualnu raspodjelu zalihe drveta po uzgojno-tehničkim klasama i tehničkim klasama, za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno;
- 4) godišnji zapreminski prirast po debljinskim klasama, za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno;

- 5) drvnu masu stabala probne doznake po debljinskim klasama, za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno;
- 6) procentualnu raspodjelu drvene mase stabala probne doznake po uzgojno-tehničkim klasama i tehničkim klasama, za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno;
- 7) stanje prirodnog podmlatka prema prosječnom broju biljaka po hektaru i uzrastu visine 10-50 cm, 51-130 cm i prsnog prečnika 0-5 cm, po vrstama drveća u smislu člana 11. ovog pravilnika;
- 8) relativni udio površine koju treba pošumiti u cilju kompletiranja prirodne obnove sastojina;
- 9) procentualnu raspodjelu oboljelih stabala i stabala prema stepenu oštećenosti po debljinskim klasama za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno.

Član 18.

Maksimalne relativne greške procjene taksacionih elemenata visokih šuma sa prirodnog obnovom, određene na bazi 95% vjerovatnoće, ne mogu prelaziti sljedeće veličine za cijelo šumsko-gospodarsko područje ili gospodarsku jedinicu (ako se radi šumskogospodarska osnova za gospodarsku jedinicu):

- 1) ± 1 % za zalihe drveta svih vrsta drveća, svih debljinskih klasa i svih kvalitetnih klasa;
- 2) ± 2 % za zapreminski prirast svih vrsta drveća i svih debljinskih klasa;
- 3) ± 3 % za drvnu masu stabala probne doznake svih vrsta drveća, svih debljinskih klasa i svih kvalitetnih klasa;
- 4) ± 4 % za broj biljaka, odnosno stabala prirodnog podmlatka svih vrsta drveća, za svaku klasu uzrasta posebno.

Prikaz izračunate greške procjene se iskazuje u šumskogospodarskoj osnovi po širim kategorijama, a u uređajnim elaboratima po klasifikacionim i uređajnim jedinicama izuzev odjela i odsjeka.

c) Degradirane visoke šume

Član 19.

Prikaz stanja degradiranih visokih šuma, po gazdinskim klasama i kategorijama šuma, sadrži:

- 1) ukupnu površinu, prosječni bonitet staništa za glavne vrste drveća i prosječni stepen sklopa sastojina;
- 2) zalihi drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, u smislu čl. 11. i 12. stav 1. ovog pravilnika;
- 3) procentualnu raspodjelu zalihe drveta po uzgojno-tehničkim klasama i tehničkim klasama, za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno;
- 4) godišnji zapreminski prirast, za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno;
- 5) procentualnu raspodjelu oboljelih stabala i stabala prema stepenu oštećenosti po debljinskim klasama za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno.

d) Šumski zasadi

Član 20.

Prikaz stanja šumskih zasada, po gazdinskim klasama i kategorijama šuma, sadrži:

- 1) površinu sa procijenjenom zalihom drveta, površinu bez procijenjene zalihe drveta i ukupnu površinu, te prosječni bonitet staništa za glavne vrste drveća i prosječni stepen

sklopa šumskih zasada sa procijenjenom zalihom drveta za gazdinsku klasu, odnosno kategoriju šuma kao cjelinu;

- 2) zalihe drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, u smislu čl. 11. i 12. stav 1. ovog pravilnika;
- 3) procentualnu raspodjelu zalihe drveta po uzgojno-tehničkim klasama i tehničkim klasama, za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno;
- 4) godišnji zapreminski prirast po debljinskim klasama, za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno;
- 5) drvenu masu probne doznake proreda, po debljinskim klasama, za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno;
- 6) stanje prirodnog podmlatka prema prosječnom broju biljaka po hektaru i uzrastu visine 10-50 cm, visine 50-130 cm i prsnog prečnika 0-5 cm, po vrstama drveća u smislu člana 11. ovog pravilnika;
- 7) procentualnu raspodjelu oboljelih stabala i stabala prema stepenu oštećenosti po debljinskim klasama za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno.

Član 21.

Stanje šumskih zasada, po gazdinskim klasama i kategorijama šuma, prikazuje se i po klasama starosti od po 20 godina. Po ovim klasama starosti prikazuje se površina i zaliha drveta po vrstama drveća za gazdinske klase, odnosno kategorije šumskih zasada.

e) Izdanačke šume

Član 22.

Prikaz stanja izdanačkih šuma, po gazdinskim klasama i kategorijama šuma, sadrži:

- 1) ukupnu površinu gazdinske klase, odnosno kategorije šume;
- 2) zalihe drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, u smislu čl. 11. i 12. ovog pravilnika;
- 3) godišnji zapreminski prirast za sve četinare zajedno, sve lišćare zajedno i sve vrste drveća zajedno.

Član 23.

Na način utvrđen za izdanačke šume prikazuje se i stanje miniranih šuma i šuma nepodesnih za gazdovanja koje se nalaze na neproduktivnim površinama u šumarskom pogledu (član 9. stav 3. ovog pravilnika), s tim što se posebno tretiraju visoke, a posebno izdanačke šume.

4. Stanje šuma po uređajnim jedinicama

Član 24.

U šumskogospodarskoj osnovi stanje šuma se prikazuje po slijedećim uređajnim jedinicama: šumskogospodarsko područje, gospodarska jedinica, područje kantona, područje opštine, odjeljenje i odsjek.

Član 25.

Za svaku uređajnu jedinicu, izuzev odjeljenja i odsjeka, prikaz stanja šuma sadrži:

- 1) za visoke šume sa prirodnom obnovom ukupnu površinu i elemente iz člana 17. tač. 2. do 6. i tačka 9. ovog pravilnika;
- 2) za degradirane visoke šume ukupnu površinu i elemente iz člana 19. tač. 2. do 5. ovog pravilnika;
- 3) za šumske zasade površinu sa procijenjenom zalihom drveta, površinu bez procijenjene zalihe drveta, ukupnu površinu i elemente iz člana 20. tač. 2. do 7. i člana 21. ovog pravilnika;
- 4) za izdanačke šume ukupnu površinu i elemente iz člana 22. tač. 2. i 3. ovog pravilnika.

Član 26.

Za šumskogospodarsko područje i gospodarske jedinice prikazuju se dužina javnih i šumskih kamionskih puteva koji prolaze kroz šume i šumska zemljišta ili ih tengiraju i stepen otvorenosti šumskogospodarskog područja i gospodarskih jedinica, a posebno stepen otvorenosti svih visokih i svih izdanačkih šuma.

Član 27.

U uređajnim elaboratima gospodarskih jedinica, koji su sastavni dio šumskogospodarske osnove, prikazuje se stanje izdvojenih šumskih sastojina. Prikaz stanja šumskih sastojina sadrži:

- 1) spisak površina šumskih sastojina po odjeljenjima i odsjecima u gospodarskoj jedinici;
- 2) za sastojine visokih šuma sa prirodnom obnovom: oznaku sastojine i njenu površinu, oznake pripadnosti gazdinskoj klasi, kategoriji šume, područje kantona i području opštine, stepen skopa sastojine, bonitetni razred staništa po vrstama drveća, omjer smjese, zalihe drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, po jednom hektaru i na cijeloj površini sastojine i grešku procjene ukupne zalihe drveta pri 95% vjerovatnoće;
- 3) za sastojine degradiranih visokih šuma podatke iz prethodne tačke, izuzev greške procjene zalihe drveta;
- 4) za sastojine šumskih zasada sa procijenjenom zalihom drveta podatke iz tačke 2. ovog člana i starost sastojine;
- 5) za sastojine izdanačkih šuma i za sastojine koje su nepodesne za gazdovanje: oznaku sastojine i njenu površinu, oznake pripadnosti gazdinskoj klasi, kategoriji šume, područje kantona i području opštine, omjer smjese, zalihi drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, po jednom hektaru i na cijeloj površini sastojine.

Član 28.

Uređajni elaborat za svaku gospodarsku jedinicu sadrži i rekapitulacije odgovarajućih elemenata iz člana 27. ovog pravilnika za dijelove gazdinskih klasa, kategorija šuma, područja kantona i područja opština.

Uređajni elaborat za šumskogospodarsko područje sadrži i rekapitulacije odgovarajućih elemenata iz člana 27. ovog pravilnika za gazdinske klase, kategorije šuma, gospodarske jedinice, područje kantona, područje opština i ukupno za šumskogospodarsko područje.

Član 29.

Sastavni dio šumskogospodarske osnove su šumsko-gospodarske karte:

- 1) osnovna karta u koju se ucrtavaju: vanjske granice šumsko-gospodarskog područja, granice unutrašnje podjele šume, granice zaštićenih šuma i šuma sa posebnom namjenom, granice minimiranih površina, šumske komunikacije i drugi objekti;
  - 2) pedološka karta;
  - 3) karte realne šumske vegetacije;
  - 4) karta proizvodnih tipova šuma (tipološka karta);
  - 5) karta gazdinskih klasa. Pored oznaka gazdinskih klasa, u ovu kartu se ucrtavaju javni i šumski kamionski putevi, kao i šumski kamionski putevi koji se planiraju za izgradnju u narednom uređajnom periodu;
  - 6) karta ugroženosti šuma od požara koja sadrži granice površina po stepenu ugroženosti, objekte protiv požarne zaštite, sve javne i šumske puteve, vodotoke, akumulacije, objekte privrednog društva i sve ostale objekte u šumi i na šumskom zemljištu, dalekovode, deponije i druge relevantne elemente.
- Osnovna karta se izrađuje u mjerilu 1:10.000, a ostale karte u mjerilu najmanje 1:25.000.

Član 30.

U ovom dijelu šumskogospodarske osnove upoređuje se i analizira stanje šuma prema prethodnoj i novoj šumskogospodarskoj osnovi, obrazlažu nastale razlike i vrši analiza i ocjena izvršenja planova prethodne šumsko-gospodarske osnove.

Član 31.

Upoređujući stanje šuma prema prethodnoj i novoj šumskogospodarskoj osnovi naročito se analiziraju i obrazlažu razlike u pogledu:

- 1) površina po kategorijama šuma i za šumsko-gospodarsko područje;
- 2) veličine i kvaliteta zalihe drveta po vrstama drveća i debljinskim klasama, a za šumske zasade i po klasama starosti, po kategorijama šuma i za šumskogospodarsko područje;
- 3) veličine zapreminskog prirasta po vrstama drveća, po kategorijama šuma i za šumskogospodarsko područje;
- 4) stepena otvorenosti svih visokih šuma, izdanačkih šuma i svih šuma i šumskog zemljišta za gospodarske jedinice i šumsko-gospodarsko područje;
- 5) zdravstvenog stanja i stepena oštećenosti stabala za sve četinare zajedno i sve lišćare zajedno po debljinskim klasama za gazdinske klase i šumskogospodarsko područje.

Član 32.

Analizira se i ocjenjuje izvršenje slijedećih planova prethodne šumskogospodarske osnove:

- 1) količina i dinamika sječa po vrstama drveća i struktura sortimenata, a naročito se analizira način izvršenja etata s obzirom na primijenjeni sistem gazdovanja i površinu na kojoj je etat realizovan i ukazuje na prednosti i nedostatke;
- 2) obim i vrsta šumsko-uzgojnih radova i radova na zaštiti šuma, a posebno se ukazuje na kvalitet izvršenih radova i konstatuje da li je pošumljavanje sadnjom izvršeno po obimu u skladu sa planiranim po šumskogospodarskoj osnovi, te na efekte provedenih mjera zaštite šuma;
- 3) površine za proširenu reprodukciju šuma i da li je izvršena obaveza proširene reprodukcije;
- 4) mjera na održavanju i poboljšanju biodiverziteta i ostalih ekoloških i socijalnih funkcija šuma;
- 5) investicije u izgradnju šumskih puteva i ostala investiciona ulaganja, a naročito se ukazuje na posljedice neizvršenih investicionih ulaganja za izgradnju šumskih puteva;

6) korištenje sekundarnih (specijalnih) šumskih proizvoda;

Pored analize i ocjene iz stava 1. ovog člana, daje se i kritička ocjena gazdovanja šumama u proteklom uređajnom periodu i ukazuje na mogućnosti unapređivanja gazdovanja u narednom uređajnom periodu.

Član 33.

Na osnovu utvrđenog stanja šuma, analize i ocjene dosadašnjeg gospodarenja i utvrđenih ciljeva gospodarenja, šumsko-gospodarska osnova sadrži planove iz člana 1. stav 3. ovog pravilnika koji se izrađuju po obimu i dinamici.

Planovi moraju da budu usklađeni sa višestrukim opštekorisnim funkcijama šuma.

Kod izrade planova ne obuhvataju se šume koje su proglašene zaštićenim i šumama posebne namjene, kojima će se gazdovati u skladu sa Odlukama o njihovom proglašenju.

Član 34.

Planovi gospodarenja se izrađuju za gazdinske klase kao osnovne jedinice planiranja. Za svaku gazdinsku klasu utvrđuje se cilj gospodarenja tako da se obezbijedi trajno povećanje prinosa šuma i unaprijede opštekorisne funkcije šuma.

Planovi gospodarenja za ostale jedinice planiranja izrađuje se na osnovu planova gospodarenja za gazdinske klase.

Član 35.

Pri utvrđivanju cilja gospodarenja za gazdinsku klasu, vrši se izbor;

1. vrsta drveća i njihovog omjera smjese na normalni sastav šume;
2. sistema gospodarenja šumom koji će se primjenjivati u narednom uređajnom periodu;
3. uzgojnog i strukturnog modela kome će se težiti u procesu gospodarenja šumom.

Član 36.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima se primjenjuje sistem gospodarenja skupinasto-prebornim sječama i prebornim sječama, model se definiše veličinom normalne zalihe drveta i njenom strukturom po vrstama drveća i debljinskim klasama, prema odgovarajućim normalama za raznorodne šume, sa stanjem u sredini uređajnog perioda.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima se primjenjuje sistem gospodarenja skupinastim sječama, oplodnim sječama na velikim površinama i za gazdinske klase trajnih šumskih zasada, model se definiše dužinom planskog produkcionog perioda, načinom njega i prosječnom veličinom zalihe drveta za normalni raspored klasa starosti, prema odgovarajućim prinosnim tablicama.

Za gazdinske klase šumskih zasada za koje se planira prevođenje u prirodne visoke šume trajnog stadija vegetacije, model se definiše planiranom dužinom produkcionog perioda, načinom njege i obnove sastojina.

Za gazdinske klase izdanačkih šuma za koje se planira prevođenje u prirodne visoke šume trajnog stadija vegetacije mjerama njege i čistom sječom i pošumljavanjem, model se definiše planiranom dužinom produkcionog perioda, načinom njege i obnove sastojina.

Za gazdinske klase izdanačkih šuma, u kojima se planira trajni sistem gazdovanja izdanačkih šuma, za namjensku proizvodnju model se definiše dužinom planskog produkcionog perioda i načinom njege.

Član 37.

Planirana količina i dinamika sječa po gazdinskim klasama iskazuje se za slijedeće vrste drveća: jela, smrča, bijeli bor, crni bor, ostali četinari, bukva, hrastovi, plemeniti lišćari vočkarice i ostali lišćari; kao i slijedeće klase: svi četinari zajedno, svi lišćari zajedno i sve vrste drveća zajedno, u kubnim metrima mase krupnog drveta (debljine iznad 7 cm).

Član 38.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom, količina i dinamika sječa se planira na osnovu obilježja modela gazdinske klase i prikazanog stanja šuma u gazdinskoj klasi, prema elementima iz člana 17. ovog pravilnika.

Član 39.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima preovladavaju tanka stabla, odnosno mlađe sastojine u kojima je stvarna zaliha manja od normalne, planira se količina i dinamika sječa manja od zapreminskog prirasta.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima preovladavaju deblja stabla, odnosno starije sastojine u kojima je stvarna zaliha drveta veća od normalne, može se planirati količina i dinamika sječa koja je veća od zapreminskog prirasta, s tim da zaliha drveta poslije sječe u gazdinskoj klasi ne bude manja od normalne zalihe.

Član 40.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima se primjenjuje sistem gazdovanja skupinasto-prebornim sječama, odnosno sistem gazdovanja prebornim sječama, količina i dinamika sječa se planira za cijelu površinu gazdinske klase. Planirana količina i dinamika sječa se realizuje u toku uređajnog perioda na cijeloj površini gazdinske klase.

Za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom u kojima se primjenjuje sistem gazdovanja skupinastim sječama, odnosno sistem gazdovanja oplodnim sječama na velikim površinama, planiraju se dva dijela količine i dinamike sječa: dio koji će se realizovati sječama obnove i dio koji će se realizovati prorjedama. Svaki dio planirane količine i dinamike sječa realizuje se u toku uređajnog perioda na onom dijelu površine gazdinske klase za koji je planiran.

Član 41.

Za gazdinske klase degradiranih visokih šuma, količina i dinamika sječa se planira na osnovu površina koje će se u narednom uređajnom periodu tretirati mjerama njege i čistim sječama sa pošumljavanjem i količine drveta koje će se u istom periodu na tim površinama iskoristiti.

Površina koja će se tretirati u narednom uređajnom periodu, planira se na osnovu sagledavanja dugoročne dinamike regeneracije degradiranih visokih šuma i dugoročnih potreba za drvetom iz tih šuma.

Član 42.

Za gazdinske klase šumskih zasada, količina i dinamika sječa se planira na osnovu obilježja modela gazdinske klase i prikazanog stanja šumskih zasada u gazdinskoj klasi, prema elementima iz čl. 20. i 21. ovog pravilnika. Planiraju se i realizuju dva dijela količine i dinamike sječa, u smislu člana 40. stav 2. ovog pravilnika.

Član 43.

Za gazdinske klase izdanačkih šuma koje će se u narednom uređajnom periodu prevoditi u visoke šume pretežno mjerama njege, količina i dinamika sječa se planira na osnovu površina koje će se tretirati u narednom uređajnom periodu i intenziteta proreda na tim površinama.

Za gazdinske klase izdanačkih šuma koje će se u narednom uređajnom periodu prevoditi u visoke šume trajnog stadija vegetacije pretežno čistom sječom i pošumljavanjem, količina i dinamika sječa se planira na osnovu površina koje će se pošumljavati i zaliha drveta na tim površinama koje će se iskoristiti.

Član 44.

Na površinama na kojima se planiraju čiste sječe, planiraju se i mjere za: sprječavanje erozije zemljišta, šteta na drugim parcelama i objektima, kao i ugrožavanja biodiverziteta i opštekorisnih funkcija šuma.

Član 45.

Za šumskogospodarsko područje kao cjelinu, količina i dinamika sječa se planira po slijedećim kategorijama šuma: sve visoke šume sa prirodnom obnovom, uzevši ih zajedno i pojedine kategorije ovih šuma u smislu člana 8. ovog pravilnika, degradirane visoke šume, šumski zasadi i izdanačke šume.

Količina i dinamika sječa za kategorije šuma iz stava 1. ovog člana utvrđuje se sumiranjem količine i dinamike sječa koji je planiran za odgovarajuće gazdinske klase (svi četinari, svi lišćari i sve vrste drveća).

Član 46.

Planirana količina i dinamika sječa za sve visoke šume sa prirodnom obnovom, degradirane visoke šume i šumske zasade, u okviru šumsko-gospodarskog područja, prikazuju se po vrstama drveća, debljinskim klasama i tehničkim kvalitetnim klasama, u smislu čl. 11. do 13. ovog pravilnika.

Član 47.

Po gospodarskim jedinicama, područjima kantona i područjima opština, količina i dinamika sječa se planira za sljedeće četiri kategorije šuma; visoke šume sa prirodnom obnovom, degradirane visoke šume, šumski zasadi i izdanačke šume.

Količina i dinamika sječa po gospodarskim jedinicama, područjima kantona i područjima opština utvrđuje se raspodjelom količine i dinamike sječa utvrđenog za odgovarajuću kategoriju šuma, u okviru šumskogospodarskog područja, na gospodarske jedinice, odnosno područja opština za sve četinare, sve lišćare i sve vrste drveća. Raspodjela se vrši po elementima iz člana 25. odnosno čl. 17., 19., 20., 21. i 22. ovog pravilnika.

Član 48.

Planirana količina i dinamika sječa za visoke šume sa prirodnom obnovom, u okviru gazdinske klase, gospodarske jedinice, područje kantona i područja opštine, ne može se prekoračiti.

Član 49.

Od ukupne planirane količine sječa za uređajni period za visoke šume sa prirodnom obnovom, u okviru šumskogospodarskog područja, godišnje se realizuje, po pravilu, prosječna godišnja količina sječa.

Kada se u jednoj godini realizuje više od prosječne godišnje količine sječa za visoke šume sa prirodnom obnovom u okviru šumskogospodarskog područja, mora se u narednoj godini realizovati u tim šumama manje od prosječne godišnje količine sječa, za onoliko za koliko je ranije realizovano više.

Kada se u jedno ili više proteklih godina uređajnog perioda realizuje manje od prosječnog godišnje, odnosno višegodišnje količine sječa za visoke šume sa prirodnom obnovom, u okviru šumsko-gospodarskog područja, može se u narednim godinama uređajnog perioda realizovati preostali dio količine sječa.

Član 50.

Struktura proizvodnje šumskih drvnih sortimenata utvrđuje se za šumskogospodarsko područje gospodarske jedinice, područje kantona i područja opštine, na osnovu planirane količine i dinamike sječa za te jedinice, po godinama realizacije i ukupno za uređajni period, za sve četinare, sve lišćare, sve vrste drveća i za grupe sortimenata.

Član 51.

Plan iskorištavanja šuma sadrži, za šumsko-gospodarsko područje, prikaz glavnih karakteristika tehnologija iskorištavanja koje će se primjenjivati za pojedine kategorije šuma u zavisnosti od uslova rada i plan sredstava rada koja su potrebna za realizaciju planirane proizvodnje, po godinama realizacije i za uređajni period.

Član 52.

Plan šumskouzgojnih radova utvrđuje se po gazdinskim klasama. Sumiranjem planova za gazdinske klase, utvrđuje se plan šumskouzgojnih radova za šumskogospodarsko područje.

Član 53.

Plan šumskouzgojnih radova za gazdinske klase visokih šuma sa prirodnom obnovom sadrži: površine na kojima će se provoditi prirodna obnova, obim pošumljavanja potreban za kompletiranje prirodne obnove sastojina, mjere njege grupa šumskih zasada u sastojinama i površine na kojima će se provoditi njega prirodnih sastojina, po vrstama njege.

Plan šumskouzgojnih radova za gazdinske klase degradiranih visokih šuma, sadrži: površine na kojima će se vršiti pošumljavanje i mjere njege šumskih zasada koje će se podići na tim površinama, po vrstama njege.

Plan šumskouzgojnih radova za gazdinske klase postojećih šumskih zasada sadrži: obim pošumljavanja u cilju popunjavanja zasada, obim novih pošumljavanja poslije čistih sječa zasada i mjere njege šumskih zasada, po vrstama njege.

Plan šumskouzgojnih radova za gazdinske klase izdanačkih šuma, sadrži:

- a) površine na kojima će se mjerama njege provoditi prirodna obnova, kada se planira indirektna konverzija izdanačkih šuma i visoke šume.
- b) površine za pošumljavanje nastale čistom sječom i mjere njege šumskih zasada koje će se podići na tim površinama, po vrstama njege;

Član 54.

Plan šumskouzgojnih radova za šumsko-gospodarsko područje, pored sumarnog pregleda planova sadrži i:

- a) gole površine na kojima će se vršiti pošumljavanje i njege šumskih zasada koje će se podići na tim površinama, po vrstama njege;
- b) vrste i količine sadnog i sjemenskog materijala potrebnog za izvršenje plana šumskouzgojnih radova;
- c) sredstva rada potrebna za izvršenje plana šumskouzgojnih radova;
- d) površine za proširenu reprodukciju.

Član 55.

Plan zaštite šuma utvrđuje se za šumsko-gospodarsko područje kao cjelinu. Planom se utvrđuju: štetočine, uzročnici bolesti i drugi štetni faktori od značaja za zdravstveno stanje i stepen oštećenosti šuma, mjere koje će se provoditi u cilju zaštite šuma i šumskih zasada te uslovi koji će se obezbijediti za njegovo izvršenja.

Član 56.

Plan zaštite šuma sadrži odvojene cjeline koje se odnose na zaštitu šuma i šumskih zasada od:

- a) insekata i drugih životinja (glodari, ptice i divljač),
- b) uzročnika bolesti,
- c) požara i
- d) drugih štetnih faktora (abiotiski, antropogeni i drugi).

Plan sadrži: opis štetnog faktora, površine na kojima je utvrđeno djelovanje, obrazložene mjere zaštite i uslove koje je potrebno obezbijediti za provođenje predloženih mjera sa prioritetima.

Član 57.

Da bi gospodarenje šumama obezbjedilo održanje i poboljšanje biodiverziteta i ostalih ekoloških i socijalnih funkcija šuma, kod izrade planova gospodarenja šumama i uputstava za realizaciju šumskogospodarske osnove voditi računa o:

- usklađenosti šumskogospodarske osnove sa: prostornim planovima, vodoprivrednom osnovom, lovnoprivrednom osnovom, evidencijama koje se vode u Zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa i federalnim programom upravljanja mineralnim sirovinama i planovima upravljanja pojedinim mineralnim sirovinama,
- gazdovanju zaštićenim šumama i šumama posebne namjene u skladu sa razlozima i odlukama o njihovom proglašenju,
- zabrani sječe ili sabiranja endemskih i ugroženih biljnih vrsta,
- zaštiti šumskog hidro potencijala i zaštiti zemljišta kod izvođenja radova u šumi,
- racionalnom planiranju količine i dinamike sječa i izbora sredstava rada u iskorištavanju šuma koja će najmanje uticati na narušavanje šumskog ekosistema,
- zabrani golih sječa na velikim površinama u svim šumama,
- provođenju planova uzgoja i zaštite šuma uz preferiranje autohtonih vrsta drveća kod radova na pošumljavanju.

Član 58.

Investicije u izgradnju šumskih puteva i ostala investiciona ulaganja utvrđuju se za šumsko-gospodarsko područje kao cjelinu kao sumar potrebnih ulaganja za realizaciju planova šumsko-gospodarske osnove i sadrži:

- a) plan izgradnje i rekonstrukcije šumskih puteva;
- b) plan izgradnje ostalih objekata;
- c) plan nabavki mehanizacije i druge opreme investicionog karaktera;
- d) plan ostalih investicionih ulaganja.

Član 59.

Plan korištenja sekundarnih (specijalnih) šumskih proizvoda, opisanih u članu 3. tačka 13. Zakona o šumama, utvrđuje se za šumsko-gospodarsko područje kao cjelinu. Ovaj plan sadrži:

- a) vrste i količine proizvoda sa arealom rasprostranjenosti,
- b) uslove koje je potrebno obezbjediti za korištenje i/ili proizvodnju.

Član 60.

Ekonomsko-finansijska analiza gospodarenja šumama u narednom uređajnom periodu sadrži finansijske pokazatelje iz kojih se može zaključiti realnost planova šumsko-gospodarske osnove za šumsko-gospodarsko područje kao cjelinu.

Član 61.

Šumskogospodarska osnova je osnovni zakonski okvir regulisanja gazdovanja područjem krša i privatnim šumama i izrađuje se za desetogodišnji period gazdovanja na nivou opštine.

Šumskogospodarska osnova za područje krša i privatne šume sadrži naročito: uvodni dio; stanje šuma u doba uređivanja; analizu i ocjena dosadašnjeg gospodarenja šumama; planove gospodarenja i razvoja šuma u skladu sa klasifikacijom šuma i šumskog zemljišta za naredni uređajni period; količinu i dinamiku sječa po vrstama drveća u krupnom drvetu i strukturu sortimenata; obim i vrstu šumsko-uzgojnih radova i radova na zaštiti šuma. Sastavni dio šumsko-gospodarske osnove su šumsko-gospodarske karte i prilozi.

Član 62.

Odredbe člana 2.tačka 4. i čl. 8., 9., 10., 11., 12., 15., i 30., ovog pravilnika u potpunosti se odnose i na izradu šumskogospodarskih osnova za područje krša i privatne šume.

Takođe se na izradu šumskogospodarskih osnova za područje krša i privatne šume odnose odredbe člana 32. stav 1. tač. 1. i 2. i stav 2.

Član 63.

Stanje šuma u doba uređivanja; analizu i ocjena dosadašnjeg gospodarenja šumama; planove gospodarenja i razvoja šuma u skladu sa klasifikacijom šuma i šumskog zemljišta za naredni uređajni period; količinu i dinamiku sječa po vrstama drveća u krupnom drvetu i strukturu sortimenata; obim i vrstu šumsko-uzgojnih radova i radova na zaštiti šuma, za područje krša i privatne šume prikazuju se po istim kriterijima kao za državne šume.

Za područje krša primjenjuju se čl. 24., 25., 26., 27., 28 i 29, ovog pravilnika, s tim što su klasifikacione jedinice samo kategorije šuma, a za privatne šume po kategorijama šuma kao klasifikacionom jedinicama a za opštinu, katastarsku opštinu i katastarsku česticu po vlasnicima šuma kao prostornim jedinicama.

Član 64.

Za privatne šume izrađuje se pregledne karte za područje opštine, razmjere 1:2.500 ili 1:5.000 sa ucrtanim granicama opštine, katastarskih opština i katastarskih čestica, putevima, naseljenim mjestima i drugo. Ukoliko se ne raspolaže sa kartama navedenih razmjera, koriste se karte u razmjeri koje su do prije korištene.

Kao prilog šumskogospodarske osnove za privatne šume izrađuje se elaborat sa spiskovima katastarskih čestica po vlasnicima, sa osnovnim oznakama na osnovu kojih se, za svaku katastarsku čestica i vlasnika mogu očitati potrebni podaci iz šumsko-gospodarske osnove.

Član 65.

Po odredbama ovog pravilnika radit će se šumsko-gospodarske osnove za uređajni period koji počinje 01. januara 2003. godine i kasnije.

Član 66.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o elementima šumskoprivredne osnove za šume u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj: 13/83).

Član 67.

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom novinama F BiH".

MINISTAR

Behija Hadžihajdarević